

УМОВИ УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Юлія Сич

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет,
E-mail: julietsych@gmail.com

Сьогодні все сильніше постає необхідність забезпечення повноцінного розвитку кожної дитини, у тому числі і тих, які мають спеціальні потреби. У зв'язку з цим, значної уваги вимагає проблема соціалізації молодших школярів з особливими освітніми потребами (ООП). Такі діти можуть мати різні види порушень, які ускладнюють процес соціалізації, наприклад, порушення аутистичного спектра, ДЦП, затримку розвитку мовлення та інші. Учні з ООП можуть також мати проблеми з комунікацією, взаємодією зі своїми однолітками, формуванням дружніх стосунків та інтеграцією у соціальне середовище. Тому, виховання дітей з ООП потребує індивідуального підходу до кожної дитини, залучення до цього процесу різноманітних спеціалістів, які зможуть надати підтримку у вирішенні проблем, які можуть виникнути.

Мета нашого дослідження полягає у висвітленні проблеми соціалізації молодших школярів з ООП в інклюзивному середовищі та у визначенні основних умов успішної соціалізації таких дітей.

Зазначимо, що дитина у перші роки навчання не тільки здобуває знання, але й формує свою особистість та спілкується з оточуючими людьми. Соціалізація ж є процесом, в якому дитина набуває соціальних норм, цінностей та навичок, необхідних для функціонування у суспільстві. Сучасна педагогічна наука дає наступне визначення поняттю «соціалізація»: це процес перетворення людини у повноцінного громадянина суспільства, що відбувається під стихійним впливом соціального середовища і спеціально організованої, свідомо спрямованої виховної роботи [1, с. 115].

У психолого-педагогічній літературі розглянуто різні питання з проблеми соціалізації. Низка досліджень багатьох відомих науковців присвячена проблемі соціалізації дитини саме молодшого шкільного віку (Ю. Богінська, Л. Варяниця, С. Курінна, О. Малахова та інші). Особливості соціалізації дітей з ООП досліджували такі вчені, як: І. Бех, В. Бондар, Т. Євтухова, Т. Коломоєць, А. Колупаєва, О. Кононко, В. Ляшенко, Т. Поніманська, А. Шевчук та інші.

Проблема соціалізації молодших школярів з ООП є дуже складною і потребує індивідуального підходу. Основною метою соціалізації є навчання дитини правилам і культурним нормам, необхідним для успішного функціонування у суспільстві. Соціальний досвід і соціальні взаємодії є дуже важливими для розвитку дитини, особливо для тих, хто має ОПП.

Інклюзивна освіта може бути дуже корисною для дітей з ОПП, оскільки вона дозволяє їм брати участь у навчанні разом зі своїми ровесниками та отримувати індивідуальну підтримку від педагогів. Концепція розвитку інклюзивної освіти розглядає інклюзивне навчання як комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [2].

Учені В. Алексєєва та І. Сошіна зазначають, що метою інклюзивного закладу є необхідність дати всім дітям можливість повноцінного соціального життя, активної участі в колективі, тим самим забезпечуючи найбільш повну взаємодію та турботу один про одного як членів співтовариства [3, с. 17–18].

Головний принцип інклюзивної освіти полягає в тому, щоб забезпечити доступність та рівні можливості навчання для всіх учнів, незалежно від їхніх особливостей, здібностей та потреб. Інклюзивна освіта базується на принципі, що кожна дитина має право на якісну освіту та повинна мати можливість розвиватися у повній мірі своїх здібностей.

У зв'язку з цим, інклюзивна освіта відрізняється від традиційної моделі освіти тим, що вона зосереджується на потребах кожного учня та забезпечує підтримку та ресурси для досягнення успіху всіма учнями, включаючи тих, у кого є особливі потреби. Це означає, що учні з ООП мають бути інтегровані у навчальний процес та мати можливість взаємодіяти зі своїми однолітками в нормальних умовах.

Зауважимо, що молодші школярі з ООП можуть потребувати різних видів підтримки залежно від своїх потреб та індивідуальних особливостей. До загальних видів супроводу, які можуть бути корисні для таких дітей можна віднести наступні: педагогічний, психологічний, медичний, соціальний, технічний та батьківський супровід.

Педагогічний супровід – це процес підтримки, який надається вчителями та іншими фахівцями у сфері освіти. Педагогічний супровід для дітей з ООП може включати індивідуальне навчання, забезпечення необхідних ресурсів та матеріалів, а також розробку індивідуальних планів навчання та оцінювання.

Психологічний супровід – це процес підтримки, який надається психологами або іншими фахівцями у сфері психології. Психологічний супровід може включати консультування, психотерапію, підтримку в розвитку соціальних навичок та зниження рівня стресу.

Медичний супровід – це процес підтримки, який надається медичними фахівцями. Медичний супровід для дітей з ООП може включати медичний догляд, фізіотерапію, лікування та інші види медичної підтримки.

Соціальний супровід – це процес підтримки, який надається соціальними працівниками. Соціальний супровід може включати підтримку в розвитку соціальних навичок, допомогу у взаємодії з громадою та властями, а також підтримку в участі у різноманітних соціальних програмах та активностях.

Технічний супровід – це процес підтримки, який надається фахівцями у сфері технологій та інформаційних систем. Це може бути програмне забезпечення з підтримкою читання або забезпечення доступності до навчальних матеріалів.

Батьківський супровід – забезпечення батьківської підтримки, співпраці з вчителем та іншими фахівцями з питань виховання дитини.

До основних принципів організації психолого-педагогічного супроводу дітей у системі інклюзивної освіти можна віднести наступні: пріоритет інтересів і потреб дітей та учнів; безперервність супроводу; мультидисциплінарність [4, с. 31].

Важливо розуміти, що підтримка для дітей з ООП повинна бути індивідуалізованою, орієнтованою на їх конкретні потреби та здібності. Відповідна підтримка допоможе дитині з ООП збільшити свої можливості для досягнення успіху у навчанні та в інших сферах життя.

Основна ідея інклюзивної освіти чи інклюзивного навчання полягає у створенні сприятливих умов навчання для кожного учня [1, с. 115], І в цьому контексті важко переоцінити значення процесу соціалізації. Отже, визначимо основні умови успішної соціалізації дітей з ОПП:

1. Створення безпечного та доброзичливого середовища для дитини з ОПП. Важливо, щоб клас був затишним місцем для такої дитини, щоб вона змогла відчувати себе комфортно та безпечно.

2. Позитивне ставлення вчителів і однолітків до дитини з ОПП. Важливо, щоб вчителі та однолітки розуміли, що дитина має особливі освітні потреби і потребує додаткової уваги та підтримки.

3. Організація індивідуального підходу до дитини з ОПП. Вчителі повинні мати гнучкий підхід до навчання та дотримуватись індивідуальної програми для дитини з ОПП, з огляду на її особливі потреби та можливості.

4. Розвиток комунікативних навичок. Важливо, щоб дитина з ОПП мала можливість розвивати свої комунікативні навички в класі та поза ним. Це може бути досягнуто через організацію спільних діяльностей з іншими дітьми, групові проекти та інші форми роботи.

5. Розвиток самооцінки та самовизначення. Дитина з ОПП повинна розуміти свої сильні та слабкі сторони та мати можливість розвиватись в різних напрямках, зокрема у соціальній сфері.

6. Підтримка батьків та родини. Батьки та родина дитини з ООП можуть забезпечити необхідну підтримку та стимулювати розвиток дитини у соціальній сфері, наприклад, через участь у спільних заходах зі школою та іншими організаціями. Це можуть бути тематичні вечори, свята, виставки тощо, де батьки можуть бути активно включені у підготовку та проведення заходу.

Завдання кожного педагога, батьків та освітнього закладу взагалі – зменшити негативний вплив різноманітних факторів на особистість молодшого школяра та сприяти саме позитивному для дитини входженню в соціум. Необхідно розробляти та впроваджувати програми, спрямовані на соціалізацію молодших школярів з особливими освітніми потребами, включаючи інклюзивні класи, спеціально розроблені програми навчання та виховання, проведення тренінгів для вчителів та батьків, які працюють з такими дітьми. Це допоможе забезпечити повноцінну соціалізацію цієї категорії дітей та зменшити їх відчуття відчуженості від суспільства. Лише у результаті виконання зазначених умов, можливо буде досягти успішної соціалізації молодших школярів з ООП в інклюзивному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Сич Ю. Школа – осередок розвитку ідеї інклюзивної освіти в українському соціумі. *Соціальне партнерство в інклюзивній освіті: акмеологічні засади, сучасні реалії* : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ізмаїл, 25 квітня 2019 р.). Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019. С. 114–118. URL: <http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/1maket.pdf> (дата звернення: 19.05.2023).
2. Концепція розвитку інклюзивної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 р. № 912. Київ, 2010. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya> (дата звернення: 19.05.2023).
3. Мігалуш А.О. Інклюзивна освіта та супровід навчання і виховання – основа інтеграції в суспільство людей з особливими потребами. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : зб. наук. праць. Київ : Університет «Україна», 2009. № 6 (8). С. 17–18.
4. Кравченко Г. Ю., Сіліна Г. О. Інклюзивна освіта в ДНЗ. Харків : Видавництво «Ранок», 2014. 176 с.